

„Matica Hrvatska“ je razposlala za leto 1904. sledeče knjige: 1. Radić Stjepan: Moderna kolonizacija i Slaveni. 2. Dukat: Slike iz povjesti englezke književnosti. 3. Kuhač: Vatroslav Lisinski. 4. Turgenjev: Oci i djeca. 5. Šenoa: Exodus. 6. Car Emin: Usahlo vrelo. 7. Katalinić Jeretov: S moje lire (pjesme). 8. Tomić J. E.: Veronika Desinička. 9. Trnski I.: Iz slavenske rodbine (pjesme). Ponatančno oceno teh knjig priobčimo pozneje.

Hrvatski pokret. Opažanja i misli na pragu novoga narodnoga preporoda g. 1903. Piše Milan Marjanović. Dio drugi. U Dubrovniku 1904. Nakladom pisca. Tiskom Dubrovačke Hrvatske tiskare. O tej knjigi izpregovorimo prilično še kaj več.

Slavenska knjižnica. Knjiga XI. E. Orzeszkowa. Izabrane pripoviesti. Svezka II. Preveo I. Velikanović. U Zagrebu. 1903. Izdala „Matica Hrvatska“, m. 8°, strani 320.

Eliza Orzeszkowa tudi Slovencem ni neznana, saj pa tudi uživa ne samo med Poljaki, svojimi zemljaki, velik ugled, nego je njenih del 44 zvezkov (izšlih do leta 1888. v Varšavi) in še pozneje izdanih prevedenih na vse kulturne jezike. Gosp. Isa Velikanović je izbral nekaj manj obširnih povesti ter jih ponudil čitatelju v lepem hrvaškem prevodu. Vsebina tega zvezka je: „Bakica“, kjer se stara mati vrača izpred vrat nebeških, ker je začula plač svojega vnučiča ter ga hiti tešiti. — Jeka je selska slika z Njemna, kjer se odkriva praznoverni strah pred duhovi. — „Za rožno dolino“ slika življenje na selu in smrt najmlajšega sina v vojni na bolgarskih tleh v rožni dolini, s čimer se teši zaostali osamljeni oče njegov. — „Karijera“ slika dva pustolovca, ki sta se namenila, dokopati se do imenitnega položaja v svetu, pa se zdaj slučajno snideta pri žganjarju ter pripovedujeta svoje dogodke. — Mylord je „mestna idila“. Neka mlinarska hči ni hotela vzeti plemiča, nego se je omožila z lončarjem, ki si je pridobil 24.000 rubljev in ostavil vdovi še dve hiši. Svojega sina je hotela za veliki svet izobraziti. Živel je potratno, popival, igral, trosil novce na konje ter hotel oženiti se z bogato plemkinjo. V denarnih stiskah mu je mati pomogla, a tako je sčasoma izdala ves denar. Ker se je bil sin zadolžil, je jela ona z grbavim dekletcem, katero je bila vzela za svojo, stradati, zmrzovati, vse svoje dragocenosti prodajati ter dajati sinu, katerega je imenovala „kneza“ ter ga sprejemala z velikimi častmi. Slednjič je odpotovala plemkinja, za katero se je otimal „knez“, v inozemstvo in „knez“ za njo, da bi jo tam zase pridobil, ker ga njena mati zaradi nizkega stanu ni hotela v svojo družino sprejeti. Zastonj je šel za njo, vrnil se je praznih rok, iz njegove hiše so ga izgnali upniki, prišel je k materi in zahteval denarja. Uboga žena si je očitala, zakaj ni vzela plemenitnika, da bi bil njen sin našel pristopa pri bogati nevesti, in ko je od očajnosti in glada umirala, je bila to edina tožba, da je njen „knez“ postal berač. Poslednji udarec jo je popolnoma potrl. Na smrtni postelji se je izpovedovala in ni vedela navesti drugega greha, kot da ni za sina še bolj stradala. Njen prijatelj pa je mrmral, ko je šel iz mrtvaške sobe, proti nebu: „Ti edini vseznalec Bog moreš presoditi, kdo od obeh nesrečnikov, matere in sina, je bil krvnik in kdo žrtev.“ — Poslednja najdaljša je selska povest: „Benenati“, (t. j. „blagorodni“). Povest govori o neki hčerki plemiškega posestnika, ki se je zaljubila v potomca nekdanjega tlačana brez zemlje in brez imenitne službe. Vsi sorodniki deklice so se protivili zakonski zvezi obeh. Sklicali so plemiči (šlahta) rodbinski zbor in tako dolgo prigovarjali dekletu, dokler je odpisala svojemu zaročniku, mu vrnila prstan in obljubila bratu, starejšini družine, da se hoče poročiti z nekim dosta mlajšim, bedastim, ali bogatim in iz ugledne družine izhajajočim mladičem. Jurju

(tako je bilo ime odslovljenemu ženinu) je došla odpoved, ko je bil nastopil službo prvega gozdarja pri onem knezu, pri katerem so to službo opravljali njegovi predniki, kot prvi svobodnjak. To posestvo je imel v zakupu g. Kulješa, ki je bil obdarovan z mnogimi otroki, med njimi z dražestno hčerko Avreljko, ki je bila kmalu v Jurja zaljubljena. — Ko se je bližal dan zaroke med Saljuško Osipovičevo in Cidžikom bogatinom, je čutila Saljuška, da še vedno ljubi Jurja ter da se ji gnusi Cidžik. Med slovesnostjo je pobegla in po mnogih nezgodah prišla v grajščino, kjer je služboval Juri, nadejajoč se, da jo bode Juri zopet sprejel. A ko je dospela po noči tja, je zagledala skozi okno svate in drugi ljudje so ji povedali, da se ženi Juri z Avreljko. V obupnosti hoče skočiti v bližnje jezero, ali Gabriša, nekak daljni sorodnik, katerega so vsi imenovali „bedaka“, se je bil popeljal za njo ter jo vrnil domov k njegovi sestri. — Nekateri prizori so izborno očrtani, tako n. pr. ošabno bahanje plemičev, ki dajejo hčeram po 300 rubljev dote in so navadni kmetiški posestniki, samo da so svobodni, prepír, ki nastane med njimi, prigovarjanje Saljuški itd. V ostalem pa je povest neznansko na široko razpredena, posebno drugi del, in zahteva potrpežljivega čitatelja, da se izmota iz deloma dolgočasnih popisov, razgovorov in monologov. Nekoliko okrajšana bi delala povest mnogo večji vtisk.

R. P.

Mala biblioteka. Pod tem naslovom izhajajo v založbi Pahera & Kisića v srbskem jeziku lične knjižice z deli raznih slovitih domačih in tujih pisateljev. Zadnja dva zvezka obsezata „U mraku in megli“, spisal Milan Pribičević, in „Jutro jednog spahije“, spisal Lev Tolstoj, preložil Nik. Nikolajević. O „Mali biblioteki“ izpregovorimo morda še natančneje.

Martin Žunkovič: „Wann wurde Mitteleuropa von den Slaven besiedelt?“ Beitrag zur Klärung eines Geschichts- und Gelehrtenirrtums. Kremsier 1904. Druck und Verlag des Heinrich Slovák. Preis K 1.20. O tej zanimivi knjigi, v kateri so izraženi nazori, ki nalete nemara v učenjaških krogih na hud odpor, izpregovorimo še natančneje, ako se nam posreči dobiti strokovnjaka ocenjevalca. Vsekakor zasluži gospod pisatelj, ki ga je pri njegovem delu vodilo istotako vroče rodoljubje kakor resna želja, dognati resnico, da se njegov trud primerno vpoštevava. Knjigo, ki jo diči tudi več slik, toplo priporočamo v nakupovanje!

—i—

Novi akordi. IV. letnik, št. 2. september in št. 3. november 1904. Nova dva sešitka nudita posebno srečno izbero novih skladb. Josip Procházká prijavlja klavirsko skladbo „Valse Impromptu“, elegantno pisano študijo salonskega pokreta, Dr. Gojmir Krek skladbo „Spomladanski dan“ iz klavirskega cikla „K Böcklinovim slikam“, iz katere poje plemenita melodija, lepo povzeta v okvir prave klavirske fakture. Kaj dobro se glasi tudi Emila Adamiča „Žalobna koračnica“, s katero se je skladatelju posrečilo pogoditi žalost in jo vzmogočiti k veličastnim, milo tožečim zvokom. Emil Adamič podaja še dva mešana zborá: „Pomladanska slutnja“ in „Dekletce, podaj mi roko“, oba dobri koncertni skladbi; izborni sta kakor glede melodičnosti tako glede sestava, v katerem se kaže pozornosti in pri-znanja vreden talent. Ljubezniva je popevka dr. Benj. Ipavca „Je pa davi slanica